

I tot d'una ha aparegut el record. Aquest gust era el del trosset de magdalena que, el diumenge al matí a Combray (perquè aquell dia no sortia abans de l'hora d'anar a missa), quan pujava a dir-li bon dia a la seva habitació, m'oferia la meva tieta Léonie després d'haver-lo sucats en la seva infusió de te o de til·la. La vista de la petita magdalena no m'havia recordat res abans de tastar-la; potser perquè, com que després les he vist tot sovint en els prestatges de les pastisseries, la seva imatge havia abandonat aquells dies de Combray i s'havia vinculat a altres de més recents; potser perquè d'aquests records abandonats durant tant de temps fora de la memòria no en sobrevivia res, tot s'havia disgregat; les formes —inclosa la de la petita petxina de pastisseria, tan generosament sensual sota el seu prisat sever i devot— s'havien abolit o, adormides, havien perdut la força d'expansió que els hauria permès atènyer la consciència. Però quan no subsisteix res d'un passat antic, després de la mort dels éssers, després de la destrucció de les coses, només l'olor i el gust, més fràgils però més vivaços, més immaterials, més persistents, més fidels, romanen encara durant molt de temps, com ànimes, recordant, esperant, expectants, sobre les ruïnes de tota la resta, suportant sense vinclar-se, sobre la seva goteta quasi impalpable, l'edifici immens del record.

I un cop vaig haver reconegut el gust del tros de magdalena sucat en la til·la que em donava la meva tieta (tot i que encara no sabia i vaig haver de deixar per a més tard el descobriment del motiu pel qual aquest record em feia tan feliç), de seguida la vella casa grisa que donava al carrer, on hi havia la seva cambra, va venir com un decorat de teatre a aplicar-se al petit pavelló que donava al jardí, que havien construït per als meus pares a la part del darrere (aquell llenç escapçat, l'únic que fins ara havia tornat a veure); i amb la casa, la vila, des del matí fins al vespre i en qualsevol temps, la plaça on m'enviaven abans de dinar, els carrers on anava a comprar, els camins que agafava si feia bo. I, com en aquell joc on els japonesos es diverteixen remullant en un bol de porcellana ple d'aigua trossets de paper fins aleshores indistingibles que, un cop se submergeixen, s'estiren, es perfilen, s'acolorixen, es diferencien, esdevenen flors, cases, personatges consistents i reconeixibles, de la mateixa manera ara totes les flors del nostre jardí i les del parc del senyor Swann, i les nimfees del Vivonne, i la bona gent del poble i les seves casetes i l'església i tot Combray i els seus voltants, tot allò que està prenent forma i solidesa, ha sortit, vila i jardins, de la meva tassa de te.